

Cunfins controllai - quei fuss

da Maria Cadruvi

Miu apparat da registrar tuns sin pindel ha in limitader, „Limiter on/off“ stat ei scret sper in nuv. Sche quel ei sin „on“ ed ils tuns ein memia ferm, entra il limitader automaticamein en funcziun e metta cunfins. Ed ils tuns registrai van buc sur ina fermezia determinada o. Els vegnan normai. La clarezia e bellezza dalla registraziun sa forsa esser periclitada in stel tras quei. Aber mo forsa e mo in stel. Quei ei normal e fetg practic.

Atgnamein fuss ei practic sch'ils autos vessen era in limitader. 100 e basta. Tier la televisiun stuess ins baghegiar en dus. In limitader da 10 minutas per affons ed in da 70 per carschi. A di. Ei dess in limitader da consum ed in da rumians. L'aua duvrass era in limitader. Cu ella fuss tartignada avunda spidass ella anavos. L'aria, lezza vegness melna suenter ch'ella vess contonschiu il grad lubiu dad impestaziun. E la tiara sesarvess e laguttess quels che massen memia lunsch, cavassen memia profund, engarschassen ella cun memia bia pestizids ni curclassen ella cun memia bia beton. Mintgin savess quei. Quei fuss normal e fetg practic.

En quei mund limitau ch'jeu skizzeschel han ils carstgauns secapescha lur limitaders persunals. Negin ha mal il venter pli e negin ei eivers e stuorns pli grazia als limitaders. Ina roscha da quels ein montai directamein sin la pial, era sin fatscha. Mintgaga ch'in human di ina manzegna ni vul schar crer ni valer zatgei ch'ei buc, sbrinzlan in ni plirs limitaders. Ni sussuran stinadamein. Sch'in carstgaun entra el mund dil concarstgaun senza consentiment tarmettan ils limitaders medemamein signals. Buc mo en cass d'engons ed enguladetschs, era en cass da violaziun, da suppressiun, dad explotaziun. Aschia han ils carstgauns da patertgar nuot pli. Els drovan buc filosofos e buc advocats. Els san schar sura tut als limitaders. Il sulet ch'els han da far ei da tractar la damonda, tgi che decidi e camondi sur da tut ils limitaders. Ed els ston decider schebein els vulan era integrar ils animals el sistem da limitaders. Aber inaga che gliez ei sclariu va tut da sez. Il temps per la lavur ei limitaues ed il temps pil temps liber. Il temps da legria ed il temps da tristezia. Ils carstgauns vivan en liunguriala, mo en pasch. Els han gie tut quei ch'els drovan. Dapli fa buc da basegns. Tut stat sco igl ei. Ils carstgauns van mai sur las lattas, vegnan mai en empruament da menar ina veta sfrenada e lischada. Igl ei uorden. E quei ei normal e fetg practic.

Bien, en quei mund limitau vein nus buc la libertad da decider. Nus enconuschein buc la brama ed il giavin. Nus savein buc tgei che siemis ein e fantasias. Nossas marveglias e nossas ambiziuns ein satradas. Da visiuns vein nus mai udiu ed il plaid svilup dat ei buc. Mo schiglioc fuss tut normal e fetg practic. Fuss. - Mo per cletg eis ei buc.

Per cletg ein ils cunfins buc controllai da limitaders. Per cletg ein els variables e buc fixai per adina. Els accumpognan nus ina veta entira, gliez bein. E sche nus lein buc veser els sche stuein nus magari sentir els. Mo per vegnir vinavon eis ei impurtont che nus saveien ir sur cunfins. Sur ils nos - e buc sur quels da tschels. Quel da Medel era halt ius sur omisdus. El veva mess tratsch da siu iert en ses calzers ed era ius dall'uatga si d'alp vi sil tratsch da tschels. E pretendiu ch'el stetti aunc adina sin agen tratsch. En la detga dil bov da Lavaz essan nus lu

vegna sissu che quei um hagi vulnerau la cultura da cunfins. E nus vein empriu che buns cunfins fetschien buns vischins. Senza ch'ins vess saviu dir clar e bein a nus tgei che buns cunfins seigien. Las novitads rapportan mintga di da cunfins surpassai. Avon in temps han ellas rapportau che „il mir“ seigi curdaus. E nus vein liu crer che tut vegni meglier. E vein emblidau per in amen ch'ei dat sper ils cunfins da crap era cunfins nunveseivels. En nos tgaus. Nua ch'ins sa nuota adina discuorer cun la guardia da cunfin. Perquei ch'ella ha ses principis e basta.

Atgnamein dat ei mo duas sorts cunfins. Ils mes ed ils tes. Ils mes stoi jeu enconuscher. Ils tes vai jeu da risguardar e respectar. Mo enqualga calan mes cunfins per ditg suenter ch'ils tes han gia entschiet ni ch'ils tes entran d'uriala leu nua ch'ils mes ein aunc avon maun. Sche limitaders ein buc dentuorn, sche sedat da tuttas sorts ord talas situaziuns: camps da battaglia, plazzas da giugs e divertiment ni letgs d'amur. Perquei che propi destrucziun ni vera veta nova dat ei mo senza limitaders. Quei ei buc adina normal. Ed era buc adina fetg pratic. Mo quei ei la veta.

Ord:

Ischi, annada 76, nr. 3, 1991, p. 106s.